

**TÜRKİYE’DE BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ ALANINDAKİ
YÜKSEK LİSANS TEZLERİNİN ARAŞTIRMA EĞİLİMLERİ*****Derya AKÇA ÜSTÜNDAĞ¹****Özet**

Öğrencilere bilgisayar ve çoklu ortam teknolojileri ile bu teknolojilerin eğitimde kullanım ve uygulamalarına yönelik bilgi ve becerilerin kazandırılması amacıyla, Türkiye’de bazı üniversitelerin eğitim fakülteleri bünyesinde 1998 yılında kurulan Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi bölümleri, hâlihazırda lisans ve lisansüstü programları birlikte yürütmektedirler. Bu çalışmada, 2002–2007 yılları arasında Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi bölümlerinin Yüksek lisans programlarında yazılan 133 tez incelenmiştir. Tezler; yapıldıkları üniversiteler, ele aldıkları konular ve tercih ettikleri araştırma modelleri göre sınıflandırılmış, bu bilgiler ışığında araştırma eğilimleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi, böte, araştırma eğilimleri.

**RESEARCH TRENDS OF THE MASTER OF SCIENCE THESES IN THE FIELD OF
COMPUTER EDUCATION AND INSTRUCTIONAL TECHNOLOGIES IN TURKEY****Abstract**

With the objective of endowing students with proficiency and skills for computer and multimedia technologies, and to utilize and apply these technologies in education, Computer Education and Instructional Technologies departments have been established in 1998 under the education faculties of certain Turkish universities, and are currently active alongside of graduate and undergraduate programs. In this study, 133 theses were surveyed written between the years of 2002 – 2007 under the master programs of Computer Education and Instructional Technologies departments. The theses were classified according to universities, subject matters, and the research models preferred, and an attempt was made to determine research trends in light of this information.

Keywords: computer education and instructional technologies, ceit, research trends.

*2009 Yılında Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü BÖTE Anabilim Dalında D. Akça Üstündağ tarafından tamamlanan “Türkiye’de Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Alanında Yapılan Yüksek Lisans Tezlerinin İçerik ve Yöntem Açısından Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Bilişim Teknolojileri Öğretmeni, Millî Eğitim Bakanlığı, deryaau@meb.gov.tr

Summary

Computer Education and Instructional Technologies (CEIT), despite being a fairly new research field in Turkey, has been a field of study in foreign countries, especially in Europe and the United States, at graduate level for a long time to come. The development of this field, which offers a rather rich context for interdisciplinary studies, will owe largely to the theses produced. Therefore, a trend survey that may be regarded as the preliminary stage of a comprehensive meta analysis, aside from serving as a guide for later studies, will also serve to prevent the generation of almost identical future studies as master thesis.

Within the scope of the study, the theses written under master programs of CEIT departments in Turkish universities between the years of 2002–2007 were surveyed. In the survey, the universities in which the theses were written, the subject matters researched and the research models employed were determined, and the trends in this area were researched.

The data used in this survey is compiled as of November 2008 from 133 theses chosen among a total of 136 theses from 10 universities, completed by the end of 2007, available for sharing, and searched by the keyword CEIT in The Council of Higher Education of the Republic of Turkey online national thesis center.

A study of the theses indicated that the most significant research topic (%43.61) is the effect of Computer Assisted Education (CAE) on student success and permanency of learning.

As we analyze the theses that focus on approaches to teaching, in the field of CEIT as well as any other, it is apparent that in recent years, the constructivist approach is gaining popularity. However, the complete lack of a thesis that addresses directly another approach to teaching, the behaviorist approach, is also interesting. When trends are analyzed, it becomes apparent that the topics CAE and Teaching Approaches (TA) display a higher rate of increase than the others. Nevertheless, while a decrease in other topics as of 2007 may be detected, the number of theses written on distant education continues to rise steadily.

In the theses, it is seen that, compared to the other research models, the quantitative research model is preferred the most (% 82.71). And when trends are analyzed, a natural increase may be seen in theses that use Quantitative Research Model, in terms of both experimental/quasi-experimental and descriptive/associative research model, however, in 2006, despite the increase in experimental/quasi-experimental researches, there is a decrease in survey/relational researches. Then, in 2007, while experimental/semi-experimental researches were on the decrease, descriptive/relational researches displayed a tendency to increase again.

When the topics of study are analyzed, CAE and TA are found at the top of the list. However, the interest in these subjects began to decline by the year 2007. We observe that these types of theses are predominantly replaced with studies in the field of distance education. This is a natural consequence of the popularity gained by distance education in recent years, also due to the competitive environment created between universities.

We can deduct from the findings on the studies conducted on research models that quantitative research models are more widely preferred than qualitative research models. However, another important point that deserves attention is the fact that only one of the theses analyzed focused on meta analysis study. The increase in the number of meta analyses, which may prove to be an important data source in reaching the conclusions that come closest to a general and absolute truth in the subjects approached, will be a desired phenomenon for the field of CEIT.

In qualitative researches, it is seen that interview method is chosen over observation. Studies based on observation are important in terms of reaching more objective conclusions, since respondents do not feel controlled as much. However, technical requirements or the increases in implementation/experiment period drive researchers away from this method towards the interview method, through which they are able to collect data in less time.

Giriş

Bilgisayarların günlük hayata çok yoğun olarak girmeye başladıkları son on yılda yaşanan insan davranışları-sosyalleşme-teknoloji kullanımı etkileşimleri, bazı yeni alanların bağımsız birer bilim dalı olarak araştırılması gerekliliğini kaçınılmaz kılmıştır. Bu alanlardan birisi olarak öğretim teknolojileri de günümüzde, başlı başına bir araştırma disiplini olarak bilim dünyasındaki yerini almıştır. Türkiye’de de bu alanda bir bölüm, 1998 yılında bazı üniversitelerin eğitim fakültelerinde Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi (BÖTE) adıyla lisans eğitime başlamıştır. 2009 yılı itibarı ile bu bölümlerden 10 tanesinde, lisans eğitiminin yanı sıra lisansüstü düzeyde eğitim de yapılmaktadır.

Her yeni araştırma alanında olduğu gibi, öğretim teknolojileri alanında da temel tanımların tek olmalarının sağlanamaması, yapılan araştırmaların içinde yer alacakları kuramsal çerçevenin belirgin bir şekilde sınırlandırılmaması ve yapılan araştırmaların konuları ve seçtikleri değişkenler itibarı ile çok fazla çeşitlendirilememeleri gibi sorunların olması doğaldır. Özellikle, araştırmaların çoğunluğunun odağında yer alan bilgisayarın, bilimin hemen hemen bütün dallarında başrolde yer alması, bilgisayarın öğretimde kullanımına ilişkin çalışmalara zaman zaman bilgisayar mühendisliği ya da bilgisayar bilimleri gibi alanlarda rastlanılmasına yol açmaktadır.

Diğer yandan, fen bilimleri ya da mühendislik alanları ile karşılaştırıldığında, büyük ölçüde teknolojik gelişmelere bağlı durumda olan öğretim teknolojileri alanından statik bir yapıdan çok, sürekli gelişen ve kendini güncelleyen dinamik bir yapının beklenmesi doğaldır. Bu dinamik yapının, bilimin vazgeçilmez esasları gereğince sağlam temeller üzerinde durabilmesi için, içinde bulunduğu “ayağa kalkma” evresinde son derece dikkatli olunmalıdır. Bu evrede yaşanabilecek en önemli problemlerden birisi, bilimsel araştırmaların önemli bir boyutunu oluşturan tez çalışmalarının, belirli bir kısır döngü içerisinde birbirlerini taklit etmeye başlamalarıdır. Diğer bir problem ise, ortaya çıkarılan ürünlerin, sadece kendilerinden sonra yapılacak araştırmalara birer referans olarak kalmaları, hizmet ettikleri alanda kullanılabilecek birer materyal olabilmeye özelliklerini kaybetmeleridir.

Araştırmanın Amacı

Bütün bilim dallarının, özellikle emekledikleri dönemde yaşadıkları ortak problemlerin çözümleri kadar önemli olan bir olgu daha vardır ki, o da, bu tür problemlerin net olarak ortaya konmasıdır. Bunun için gerçekleştirilmesi gereken işlerin başında, yapılacak oldukça geniş kapsamlı bir araştırma ya da araştırmalar dizisi ile alanın genel görünümüne “panaromik” bir bakış atmak gelmelidir.

Böyle bir araştırma ya da araştırmalar dizisi, gelecekte yapılacak araştırmaların daha özgün ve daha yenilikçi olmaları konusunda önemli bir görevi yerine getirmiş olacaktır. Bu çalışmada, bu anlamda yapılabilecek araştırmaların boyutlarından birisini oluşturan yüksek lisans tezlerinin Türkiye’deki eğilimleri incelenmiştir.

Araştırmanın amacı ile ilgili olarak ele alınan araştırma soruları aşağıdadır:

2002–2007 yılları arasında Türkiye’deki üniversitelerin BÖTE bölümlerinin yüksek lisans programlarında yazılan tezlerde;

1. Araştırmalar hangi üniversitelerde yapılmıştır?
2. Hangi konular araştırılmıştır?
3. Hangi araştırma modelleri kullanılmıştır?

Yöntem

Bu araştırma, BÖTE alanında yapılan tezleri incelemesi ve var olan durumu resmederek sınıflandırma yapması yönüyle bir tarama araştırmasıdır (Fraenkel ve Wallen, 2006). Diğer yandan, genel eğilimi belirlemek amacıyla tezlerin içeriklerini belirli kategoriler açısından sistematik bir şekilde incelenmesi ve sayısallaştırması açısından bir içerik analizi araştırması olarak değerlendirilebilir (Stemler, 2001).

Kasım 2008 itibarıyla, Yüksek Öğrenim Kurumunun (YÖK) İnternet sitesindeki ulusal tez merkezinde, 2007 yılı sonuna kadar yapılmış olan 10 üniversiteye ait toplam 136 tez yayınlanmıştır. Bu tezlerden bazılarının kullanımı yazarları tarafından kısıtlandığı ve sadece özet bölümleri paylaşımına açıldığı için, ancak 133 tez tam metin olarak ulaşılabilir durumdadır. Dolayısıyla bu çalışmanın örneklemini, YÖK'ün İnternet sitesindeki ulusal tez merkezinden BÖTE anahtar kelimesi ile taranarak tam metin biçiminde elde edilen 133 tez oluşturmaktadır.

İncelenen tez sayılarının, yapılmış oldukları yıllara göre dağılımları Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1. Yıllara Göre Tez Sayılarının Dağılımı

Yıl	Tez Sayısı
2002	1
2003	13
2004	23
2005	28
2006	35
2007	33
Toplam:	133

Araştırma kapsamında incelenen tezler; araştırmaların yapıldığı üniversiteler, ele aldıkları konular ve seçilen araştırma modelleri ölçütlerine göre sınıflandırılmıştır. Her sınıflandırma da kendi içerisinde alt kategorilere ayrılmıştır. İçerik analizlerinin sonucunda elde edilen verilerin yorumlanmasında genellikle frekans ve yüzde kullanıldığından (Büyüköztürk vd., 2008), bu ölçütlere göre sınıflandırılan verilerin frekans ve yüzdeleri hesaplanarak yorumlamalar yapılmıştır.

Sınıflandırmalar içerisinde yer alan konular ve araştırma modelleri bölümlerinde, bir tez aynı anda birden çok sınıfa girebilmektedir. Dolayısıyla bu sınıflandırmalara ait tablolarda yüzdelerin toplamı %100, frekansların toplamı 133’e eşit olmayabilir. Örneğin, yapılandırmacı yaklaşıma dayalı bir bilgisayar destekli fen bilgisi dersi yazılımının öğrencilerin akademik başarılarına etkilerinin araştırıldığı bir tezi ele alalım. Konularına göre sınıflandırılırken bu tez; hem “Bilgisayar Destekli Eğitim” genel konu başlığının altındaki “Bilgisayar Destekli Alan Eğitimi” alt başlığına hem de “Öğretme Yaklaşımı” genel konu başlığının altındaki “Yapılandırmacı Yaklaşım” alt başlıklarının her ikisine de girmektedir.

Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın bulguları, önceki bölümde verilen araştırma soruları ile aynı sırada olmak üzere, her bir araştırma sorusu için iki alt bölüm halinde verilmiştir. Bunlardan ilki, doğrudan o araştırma sorusunun cevabını verecek sınıflandırma ve eğer varsa alt sınıflandırmaları içerirken, ikinci alt bölümde ise o araştırma sorusu ile ilgili olarak yıllara göre dikkat çeken başlıkların eğilimleri incelenmiştir.

Araştırmaların Yapıldığı Üniversiteler

YÖK’ün İnternet sitesinde yer alan ulusal tez merkezinden ulaşılan 133 tezin yapıldıkları üniversitelere göre dağılımı Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite	Yüzde	Frekans
Gazi Üniversitesi	% 21.80	29
Çukurova Üniversitesi	% 18.05	24
Sakarya Üniversitesi	% 15.04	20
Hacettepe Üniversitesi	% 11.28	15
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	% 10.53	14
Anadolu Üniversitesi	% 8.27	11

Derya AKÇA ÜSTÜNDAĞ		61
Marmara Üniversitesi	% 6.02	8
Karadeniz Teknik Üniversitesi	% 4.51	6
Dokuz Eylül Üniversitesi	% 3.01	4
Balıkesir Üniversitesi	% 1.50	2
Toplam:	%100	133

Bu bulgudan elde edilen en ilgi çekici yorum, BÖTE alanında 2002-2007 yılları arasında yapılan tezlerin yazarları tarafından İnternet üzerinden tam metin olarak paylaşımına açılmaları konusunda Gazi Üniversitesinin başı çektiği şeklinde yapılabilir.

Araştırmaların Ele Aldıkları Konular

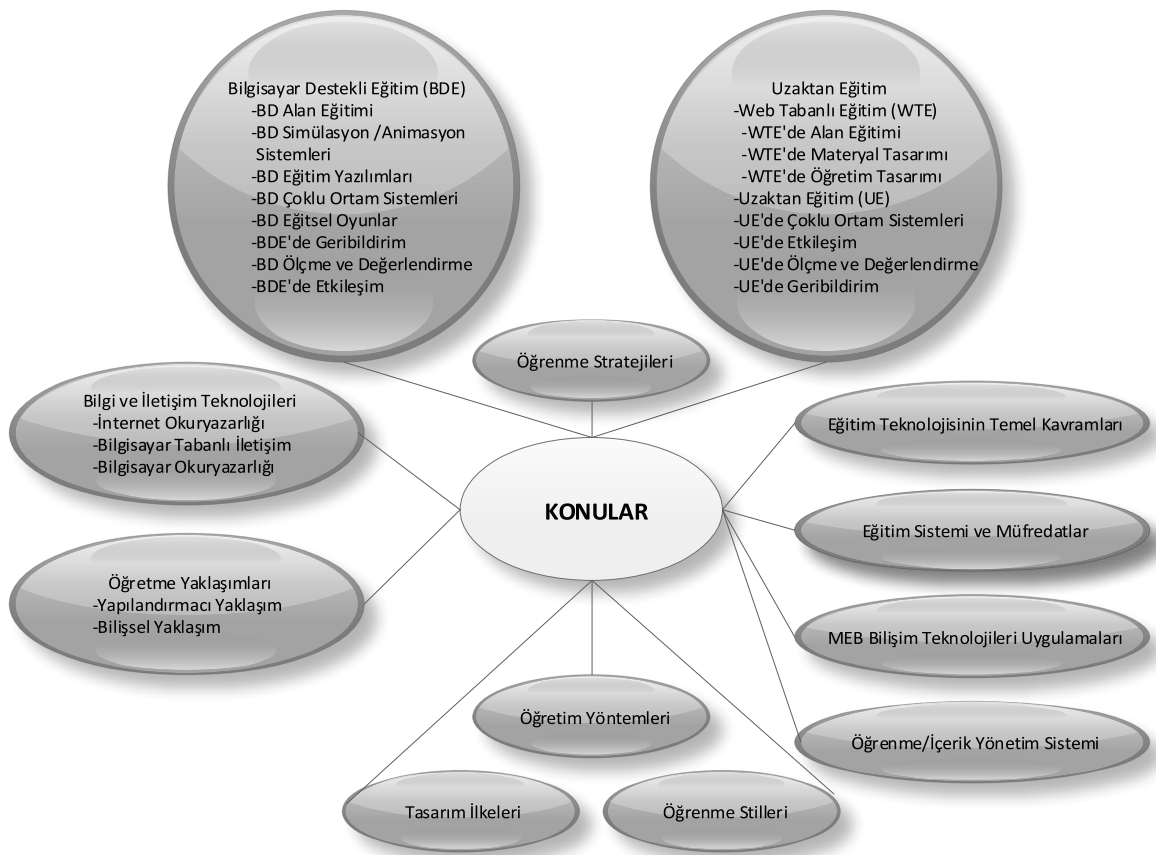
Sınıflandırmalar

İncelenen tezlerde araştırılan konuların Tablo 3’de verilen ana sınıflandırılması, Şekil 1’de şematik olarak da gösterilmiştir.

Tablo 3. Ana Konular

Konu	Yüzde	Frekans
Bilgisayar Destekli Eğitim (BDE)	% 43.61	58
Öğretme Yaklaşımları	% 30.08	40
Uzaktan Eğitim	% 28.57	38
Bilgi ve İletişim Teknolojileri	% 18.80	25
Öğrenme Stratejileri	% 12.78	17
Eğitim Teknolojisinin Temel Kavramları	% 12.03	16
Öğrenme Stilleri	% 12.03	16
Eğitim Sistemi ve Müfredatlar (Öğretim Programları)	% 9.02	12

Tasarım İlkeleri	% 3.76	5
MEB Bilişim Teknolojileri (BT) Uygulamaları	% 3.01	4
Öğrenme/İçerik Yönetim Sistemi	% 2.26	3
Öğretim Yöntemleri	% 1.50	2
Diğer	% 6.02	8

Şekil 1. Tez Konularının Sınıflandırması

İncelenen tezlerde genel olarak bilgisayar destekli eğitimin ve uzaktan eğitimin öğrenci başarısına ve kalıcılığa etkisinin araştırıldığı gözlemlenmiştir. Bilgisayarların eğitimde ilk olarak kullanılmaya başlandığı yıllarda oldukça popüler olan bu tür çalışmalara olan ilginin günümüzde de hâlâ azalmadığı görülmektedir.

Konu olarak yapay zekâ, hipermetin/hiperortam araştırmaları, ailenin eğitimdeki rolü gibi konularında tek örnek olan, dolayısıyla da herhangi bir sınıflandırmaya dâhil edilemeyen araştırmalar, DİĞER başlığı altında toplanmıştır. Ana sınıflandırma konularından BDE,

Öğretme Yaklaşımları, Uzaktan Eğitim ile Bilgi ve İletişim Teknolojileri konuları da kendi içerisinde alt sınıflara ayrılmış, bu konulara ait frekans ve yüzdeler sırasıyla Tablo 4, Tablo 5, Tablo 6, Tablo 7 ve Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 4. Alt Konular – Bilgisayar Destekli Eğitim

Konu	Yüzde	Frekans
BDE	% 39.66	23
Bilgisayar Destekli (BD) Alan Eğitimi	% 20.69	12
BD Simülasyon/Animasyon Sistemleri	% 13.79	8
BD Eğitim Yazılımları	% 12.07	7
BD Çoklu Ortam Sistemleri	% 8.62	5
BD Eğitsel Oyunlar	% 8.62	5
BDE'de Geribildirim	% 5.17	3
BD Ölçme ve Değerlendirme	% 5.17	3
BDE'de Etkileşim	% 3.45	2

İncelenen tezlerden toplam 58 tanesinde BDE konusu işlenmiştir. Bunlardan 23 tanesi doğrudan BDE konusun ele alırken, geriye kalan 35 tanesi BDE'nin altında sınıflayabileceğimiz BDE simülasyon ya da animasyon sistemleri, eğitsel oyunlar ve BDE’de etkileşim gibi farklı konulara yönelmişlerdir.

Tablo 5. Alt Konular – Öğretme Yaklaşımları

Konu	Yüzde	Frekans
Yapılandırmacı Yaklaşım	% 65	26
Bilişsel Yaklaşım	% 32.50	13
Öğretme Yaklaşımları	% 7.50	3

Öğretme yaklaşımları alt konusunu detaylandırdığımızda, son yıllarda her alanda olduğu gibi BÖTE alanında da yapılandırmacı yaklaşımın popülerleştiği görülmektedir. Bununla birlikte, öğretme yaklaşımlarından olan davranışçı yaklaşımı doğrudan ele alan herhangi bir tezin bulunmaması dikkat çekicidir.

Tablo 6. Alt Konular – Uzaktan Eğitim

Konu	Yüzde	Frekans
Web Tabanlı Eğitim (WTE)	% 78.95	30
Uzaktan Eğitim (UE)	% 10.53	4
UE’de Çoklu Ortam Sistemleri	% 5.26	2
UE’de Etkileşim	% 5.26	2
UE’de Ölçme ve Değerlendirme	% 5.26	2
UE’de Geribildirim	% 2.63	1

Uzaktan eğitim ana konusu altında yer alan tezlerin yaklaşık yüzde sekseninde WTE konusunun ele alındığı görülmektedir. Günümüzde uzaktan eğitimde kullanılan teknolojiler arasında internete dayalı teknolojilerin başı çektiği düşünülürse, bu sonuç şaşırtıcı olmayacaktır. WTE konusu da kendi içinde dört alt sınıfa ayrılmıştır.

Tablo 7. Alt Konular – Uzaktan Eğitim – Web Tabanlı Eğitim

Konu	Yüzde	Frekans
WTE	% 80	24
WTE’de Alan Eğitimi	% 13.33	4
WTE’de Materyal Tasarımı	% 6.67	2
WTE’de Öğretim Tasarımı	% 6.67	2

WTE altında yer alan sınıflandırmada, doğrudan WTE konusunu hedefleyen tezlerin WTE ana konusu içindeki oranı yine yüzde seksendir.

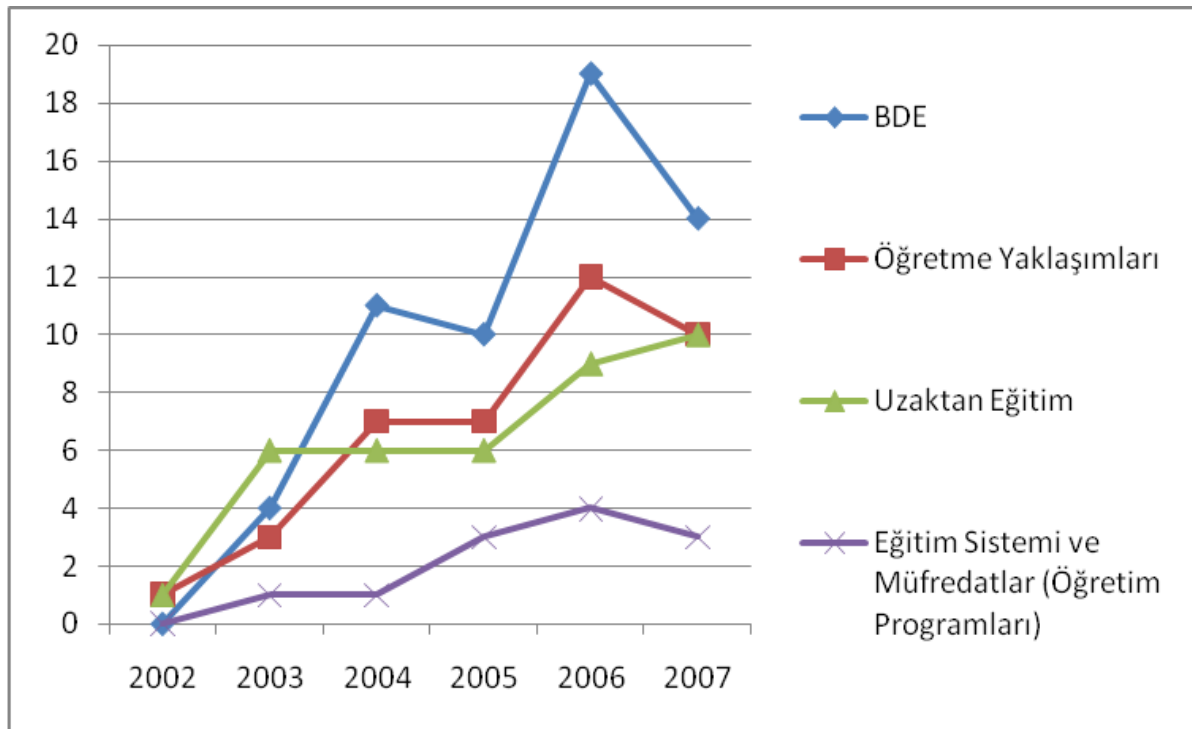
Tablo 8. Alt Konular – Bilgi ve İletişim Teknolojileri

Konu	Yüzde	Frekans
Bilgi ve İletişim Teknolojileri	% 36	9
İnternet Okuryazarlığı	% 32	8
Bilgisayar Tabanlı İletişim	% 24	6
Bilgisayar Okuryazarlığı	% 12	3

İncelenen tezlerden toplam 25 tanesinde Bilgi ve İletişim Teknolojileri konusu işlenmiştir. Bunlardan dokuz tanesi doğrudan Bilgi ve İletişim Teknolojileri konusuna yönelmişken, geriye kalan 16 tanesi Bilgi ve İletişim Teknolojileri'nin içindeki farklı konular ele alınmıştır.

Eğilimler

Ele alınan konulardan yıllara göre eğilim durumları arasında dikkat çekici olan Bilgisayar Destekli Eğitim, Öğretme Yaklaşımları, Uzaktan Eğitim ve Öğretim Programları konularına ait eğilim grafiği Şekil 2'de verilmiştir.

Şekil 2. BDE, UE, Öğretme Yaklaşımları ile Eğitim Sistemi ve Müfredatlar (Öğretim Programları) Konulu Tezlerin Yıllara Göre Eğilim Grafiği

Genel olarak ele alınan konulardaki yıllara göre artış, BÖTE’nin yeni bir araştırma alanı olması itibarı ile beklenen bir sonuçtur. Ancak BDE ve Öğretme Yaklaşımları konularındaki artışın, diğer konulara göre daha yüksek bir ivmeyle gerçekleştiği görülmektedir.

Uzaktan Eğitim konularındaki artış ise, 2007 yılı itibarı ile birkaç üniversite hariç ülkemizde bu konuda çok fazla uygulama alanı bulunmadığından nispeten daha yavaş olmuştur. Ancak 2007 yılı itibarı ile diğer konularda bir azalma gözlenirken, uzaktan eğitim konusunda yazılan tezlerin sayısı artış yönündeki istikrarını sürdürmektedir.

Eğitim Sistemi ve Müfredatlar (Öğretim Programları) konusuna olan ilginin 2007 yılımda azalmaya başlamasının sebebi, Bilişim Teknolojileri dersi ile ilgili olarak Talim Terbiye Kurumu tarafından müfredat çalışması gerçekleştirilen ve 2007 yılında tüm ilköğretim okullarında uygulanmaya başlanan yeni program olabilir. Yeni öğretim programları, ancak belirli bir uygulama sürecinin ardından yeni bilimsel araştırmalara zemin oluşturabilmektedir.

Araştırma Modelleri

İncelenen tezler genel olarak araştırma modellerine göre nicel, nitel ya da meta analizi çalışmaları olarak sınıflandırılmış, daha sonra nicel ve nitel araştırmalar alt sınıflar biçiminde eğilimleri de göz önünde bulundurularak daha detaylı olarak irdelenmiştir.

Sınıflandırmalar

Tablo 9. Araştırma Modelleri

Araştırma Modeli	Yüzde	Frekans
Nicel Araştırma	% 82.71	110
Nitel Araştırma	% 30.08	40
Nitel + Nicel Araştırma	% 15.79	21
Meta Analiz	% 0.75	1
Diğer	% 2.26	3
Belirtilmemiş	% 1.50	2

Tablo 9’da da görüldüğü gibi incelenen BÖTE yüksek lisans tezlerinde diğer araştırma modellerine oranla en çok (%82.71) nicel araştırma modelinin tercih edildiği görülmektedir. Bu bulguda uygulama sürecinin nitel araştırmalara göre daha kısa sürmesi, deneklerle

iletişimin olabildiğince az olması ve deneyin tekrarlanabilir olması gibi sebepler etkin rol oynamış olabilir.

Bazı tezlerde araştırma modeline dair hiçbir açıklama yapılmamış olması dikkat çekicidir. Bu tezlerin bir kısmında sadece araştırma modelinin isminden bahsedilip neden bu modelin seçildiğine ilişkin herhangi bir bilgi verilmezken, diğer tezlerde kullanılan araştırma modelinin ne olduğuna ilişkin hiçbir bir bilgi verilmemiştir.

Mevcut sınıflandırmalara dâhil edilemeyen modeller ise Diğer başlığı adı altında toplanmıştır. Bunlara örnek olarak yapısal eşitlik modelleri ya da tek gruplu tekrarlı ölçümler verilebilir. Bu tür tezler, sınıflarındaki tek örnekler olduklarından, ayrı bir kategori oluşturmamışlardır.

Nicel araştırmalar, Deneysel/Yarı Deneysel Araştırmalar ve Tarama/İlişkisel Araştırmalar olarak iki alt sınıfta gruplandırılarak Tablo 10’da belirtilmiştir.

Tablo 10. Araştırma Modelleri-Nicel Araştırmalar

Araştırma Modeli	Yüzde	Frekans
Deneysel/Yarı Deneysel Araştırmalar	% 60.91	67
Tarama/İlişkisel Araştırmalar	% 41.82	46

Tarama modeli, genel tarama modeli, betimsel tarama modeli ve ilişkisel model kullanılmış olan tezler için Tarama/İlişkisel Araştırma Modeli başlığı altında sınıflandırılmıştır. Bununla birlikte incelenen tezlerden bazılarında araştırma modeli olarak “betimsel araştırma” yapıldığı ifade edilmiş, ancak verilerin çözümlenmesi aşamasında frekans ve yüzdenin yanı sıra parametrik ya da parametrik olmayan analizlerin de yapıldığı gözlenmiştir. Dolayısıyla bu tezler de Tarama/İlişkisel Araştırma Modeli kategorisinde yer almıştır.

Deneysel/Yarı Deneysel Araştırmalar kendi içinde sınıflandırmaya tabii tutulmuş ve beş alt başlığa ayrılmıştır. Bunlar Tablo 11’de görülmektedir.

Tablo 11. Araştırma Modelleri – Nicel Araştırma – Deneysel Araştırmalar

Araştırma Modeli	Yüzde	Frekans
ÖnTest-SonTest Kontrol Gruplu Desen	% 61.19	41
SonTest Kontrol Gruplu Desen	% 14.93	10
ÖnTest-SonTest Tek Gruplu Desen	% 13.43	9

Faktöriyel Desen (Karışık Desen)	% 10.45	7
ÖnTest Kontrol Gruplu Desen	% 1.49	1

Deneysel çalışmalarda ÖnTest-SonTest Kontrol Gruplu Desen’in diğer araştırma modellerine göre oldukça farklı bir yüzdeyle tercih edilmesinin bir sebebi, bu modelde ele alınan değişkenlere de bağlı olarak sonuçta anlamlı farkların elde edilme olasılığının oldukça yüksek olması olabilir. Zira çoğunlukla belirli bir eğitim sürecinden geçirilen farklı grupların, akademik başarıları gibi net ölçülebilecek özellikleri arasında her zaman olmasa bile çoğunlukla anlamlı sayılabilecek ve kolaylıkla yorumlanabilecek farkların elde edilmesi olasıdır.

Sadece son test kontrol gruplu desenin kullanıldığı araştırmaları bir yana bırakırsak, tezlerden 58 tanesinde ön test yapılmış olduğu görülmektedir. Yapılan ön testin, bazı tezlerde deney ve kontrol gruplarını belirlemek için; bazılarında son test puanları ile karşılaştırma yapabilmek için; bazı tezlerde ise her iki amaç için birden uygulandığı gözlenmiştir.

Nitel araştırmalar ise dört alt sınıflandırmaya tabi tutulmuştur (Tablo 12).

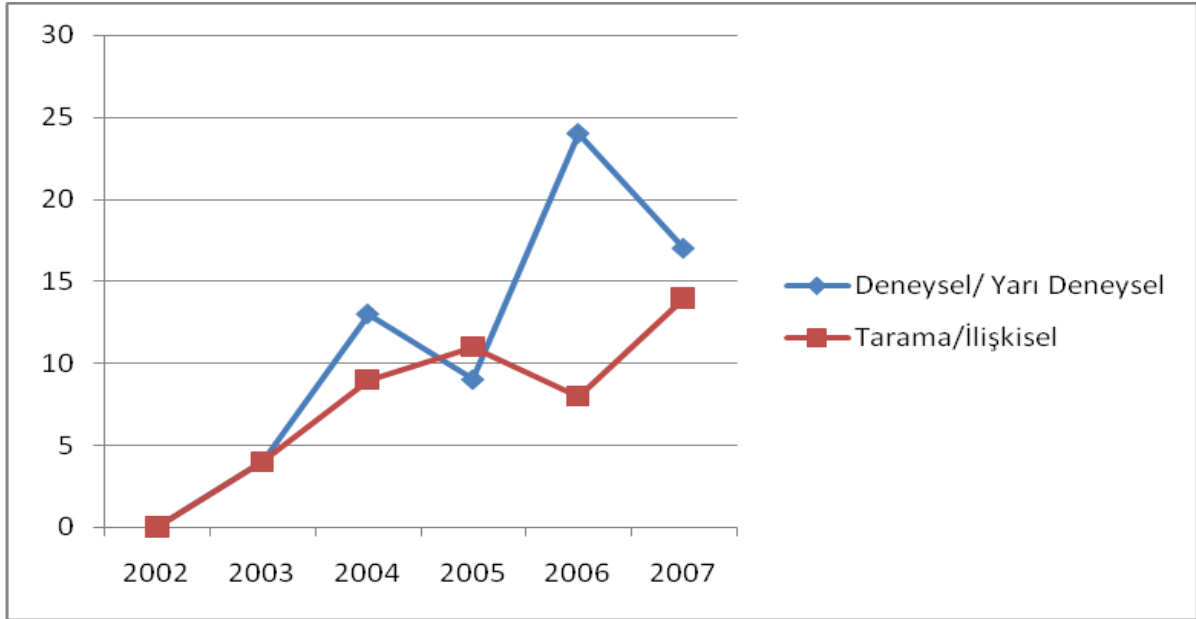
Tablo 12. Araştırma Modelleri – Nitel Araştırma

Araştırma Modeli	Yüzde	Frekans
1. Görüşme	% 75	30
2. Gözlem	% 45	18
3. Durum Çalışması (Örnek Olay)	% 35	14
4. İçerik Analizi	% 22.50	9

Nitel araştırma modellerinde diğer modellere oranla en çok görüşme yapıldığı görülmektedir. Örnek olay temelli çalışmalar ya da gözleme dayalı veri toplama yöntemleri, çoğunlukla özel donanımların kullanılmasını gerektiren, araştırmacı açısından zor süreçlerdir.

Eğilimler

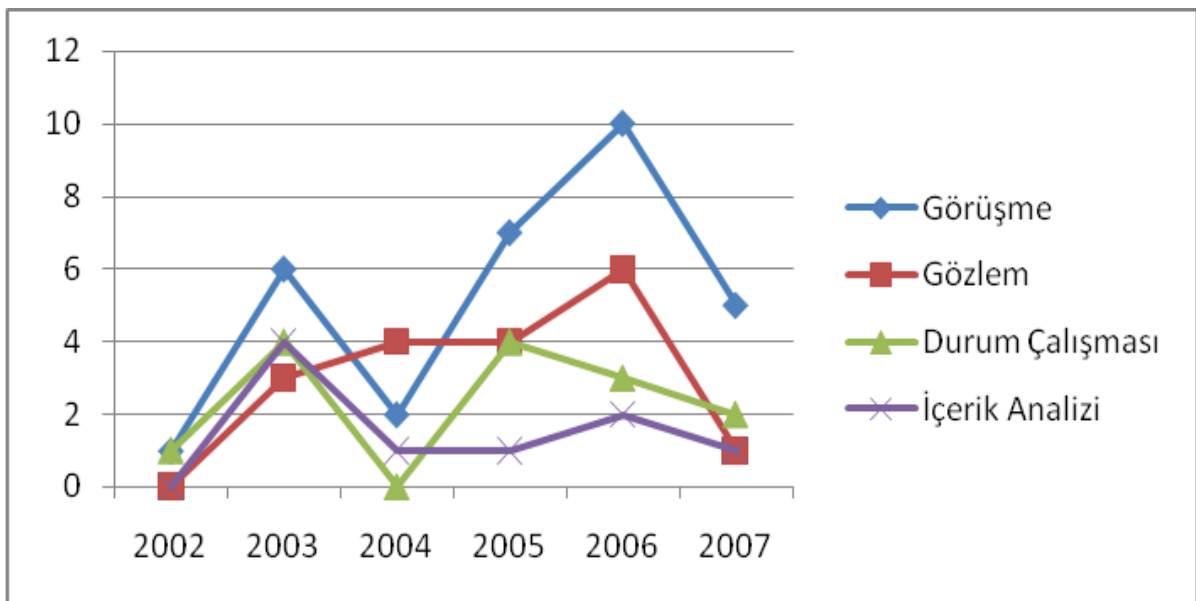
Şekil 3’de incelenen tezlerde kullanılan nicel araştırma modellerinin yıllara göre eğilimini gösteren grafik bulunmaktadır:

Şekil 3. Nicel Araştırma Modellerinin Yıllara Göre Eğilim Grafiği

Araştırma modeli olarak Nicel Araştırma Modeli kullanılmış olan tezlerde, 2004 yılına kadar hem deneysel/yarı deneysel hem de tarama/ilişkisel araştırma modelinin ikisinde de doğal bir artış olduğu; ancak 2006 yılında deneysel/yarı deneysel araştırmalarda artma olmasına karşın, tarama/ilişkisel araştırmalarda azalma olduğu gözlenmiştir. 2007 yılında ise deneysel/yarı deneysel araştırmalar azalırken, tarama/ilişkisel araştırmalar yeniden artma eğilimi göstermeye başlamıştır. Ancak bu eğilimler, seçilen yıl aralığının uç noktasında yer aldıklarından, eğilimin ilerleyen yıllardaki durum gözlenmeden bir yorumun yapılması doğru olmayacaktır.

Şekil 4'de incelenen tezlerde kullanılan nitel araştırma modellerinin yıllara göre eğilimini gösteren grafik bulunmaktadır.

Şekil 4. Nitel Araştırma Modellerinin Yıllara Göre Eğilim Grafiği

2002-2006 yılları arasında bütün nitel araştırma modellerinin kullanılma durumlarının yaklaşık olarak birbirlerine paralel eğilimler gösterdikleri görülmektedir. Bununla birlikte, 2007 yılında nitel araştırmalarda genel bir azalma olduğu gözlenmiştir. Ancak bu durumda da, nicel araştırmalarda olduğu gibi, eğilimler, seçilen yıl aralığının uç noktasında yer aldıklarından, eğilimin ilerleyen yıllardaki durumu gözlenmeden bir yorum yapmak doğru olmayacaktır.

Sonuçlar

Çalışmamız sonucunda, öncelikle BÖTE alanında yılda üretilen toplam tez sayılarının 2004 yılından sonra ortalama 30 dolaylarında kaldığı görülmüştür. Her ne kadar bu süre içerisinde yeni BÖTE bölümleri açılmış olsa da, öğretim kadrolarının istenilen düzeye ulaştırılamamış olması, bu bölümlerde lisansüstü programların yürütülememesine yol açmıştır.

Ele alınan konular incelendiğinde, bilgisayar destekli eğitim ve öğretme yaklaşımlarının 2007 yılına kadar listenin başında yer aldığı görülmektedir. Ancak bu konulara olan ilgi, 2007 yılı itibarı ile azalmaya başlamıştır. Daha önce özellikle fen ve matematik alanlarında da bilgisayar destekli alan eğitimi olarak da çok sayıda araştırmaya konu olan bu tezlerin yerini, daha çok uzaktan eğitim alanında gerçekleştirilen çalışmaların aldığını görmekteyiz. Bu da, uzaktan eğitimin son yıllarda bu konuda üniversiteler arasında meydana gelen rekabet ortamının da etkisiyle oldukça popüler hale gelmesinin doğal bir sonucudur. Bununla birlikte, üniversitelerde uzaktan eğitimin birinci dereceden ilgili bölümlerinin Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi bölümlerinin olması gerektiği düşünülürse, bu ilgi artışının ne kadar olumlu bir gelişme olduğu daha iyi anlaşılabilir.

Araştırma modelleri üzerine yapılan incelemelere ilişkin bulgulardan, nicel araştırma modellerinin nitel araştırma modellerine göre daha fazla tercih edildikleri sonucunu çıkarabiliriz. Ancak bu bulgularda dikkati çeken diğer bir önemli nokta, meta analizi çalışmasına incelenen tezlerden sadece bir tanesinde yer verildiğidir. Ele alınan konularda genel ve mutlak doğruya en yakın sonuçlara ulaşılmasında önemli bir veri kaynağı olabilecek meta analizlerinin sayılarının artması, BÖTE alanı için arzulanan bir durum olacaktır.

Nitel araştırmalarda ise gözlemin yerine daha çok görüşme yönteminin tercih edildiği görülmüştür. Gözleme dayalı çalışmalar, denekler kendilerini daha az kontrol altında hissettiklerinden, daha objektif sonuçların alınabilmesi açısından önemlidir. Ancak teknik gereksinimler ya da uygulama/deney süresindeki artışlar, araştırmacıları bu yöntemden uzaklaştırarak, daha kısa sürede veri toplayabilecekleri görüşme yöntemine yönelmektedir.

Kaynakça

- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları
- Fraenkel, J.R. ve Wallen, N.E. (2006). *How to Design and Evaluate Research in Education*, (6th Ed.). McGraw-Hill.
- Stemler, S. (2001). An overview of content analysis. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 7(17).

<<http://tez2.yok.gov.tr>> (4 Şubat 2008).